

Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocuk Haklarına Yaklaşımlarının Bibliyometrik Analiz Yöntemi İle İncelenmesi

Sevilay YILMAZ

Öğretmen; Giresun / Bulancak

sevilayarif29@hotmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-7831-926X>

Makale Başvuru Tarihi : 24.02.2024

Makale Kabul Tarihi : 27.03.2024

Makale Yayın Tarihi : 31.03.2024

Makale Türü : Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.10900534

Özet

Anahtar Kelimeler:

Çocuk, Çocuk
Hakları, Okul
Öncesi Öğretmen,
Bibliyometrik Analiz

Çocuk, 0-18 yaş arasındaki bireyler için kullanılan bir adlandırmadır. Çocukluk dönemi; bebeklik, ilk çocukluk, son çocukluk, erinlik, ergenlik gibi dönemleri kapsamaktadır. Çocukların gelişim alanlarının yetişkinlerinki kadar olgunluğa sahip olmadığı bilinmekte, bu gelişimin tam anlamıyla on sekiz yaşını geçtikten sonra yetişkinlik döneminde tamamlandığı bilinmektedir. Çocukların gelişimi, içerisinde doğduğu çevreden ve bireysel özelliklerden etkilenmektedir. Çocuklar içinde buldukları güven ortamında, fizyolojik ihtiyaçları karşılandıktan sonra zengin uyaranlar, etkili öğretim yöntem ve teknikleri, yetin bir öğretmen ve kaliteli bir öğretim süreci sonucunda öğrenmelerini gerçekleştirmelidirler. Bu sayede hem başarılı hem de mutlu çocuklar yetişmiş olmakta, haklarını öğrenmekte ve gerekli durumlarda kullanabilmektedirler. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarına olan yaklaşımları çocuğun hayatının ve kişiliğinin şekillenmesinde etkili olacaktır. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin yaklaşımları bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmiştir.

Investigation Of Teachers' Approaches To Children's Rights In The Preschool Period Using The Bibliometric Analysis Method

Abstract

Keywords:

Child, Child Rights,
Preschool Teacher,
Bibliometric
Analysis,

Child is a nomenclature used for individuals between the ages of 0-18. Childhood period; He experiences periods such as infancy, early childhood, sonhood, puberty and adolescence. It is known that children do not have as much maturity as adults in their developmental age, and that this development is fully completed in adulthood after they turn eight years old. Children's development is affected by the environment and individual characteristics in which they are born. Children should learn in a safe environment, rich stimuli after comparing the features, effective teaching methods and techniques, a competent teacher and a quality teaching process. In this way, both successful and happy children are raised, and the necessary information is stored in the necessary storage areas. Approaches to preschool children's rights will be effective in shaping children's reproduction and abilities. In this research, approaches to children's rights in preschool care are determined by the bibliometric analysis method.

GİRİŞ

Çocukluk doğumla başlayan on sekiz yaşına kadar devam eden içerisinde bebeklik, çocukluk, ergenlik gibi dönemleri barındıran sürece verilen isimdir. Çocuklar yetişkinlere göre henüz fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimini tamamlamamış bireylerdir (Çakır, 2013; 5). Çocuklar toplumun en küçük yapı taşı olan ailede doğar, büyür ve ilk deneyimlerini onlardan öğrenir. Eğitim ilk önce ailede başlamaktadır. Çocuklar ilgiye, sevgiye ve bakıma ihtiyaç duymakta, ailede o güven ortamını aramaktadırlar. Güven ortamında yetişen çocukların daha özgüvenli, çözüm odaklı ve başarılı olduğu çalışmalarda görülmektedir (Kır, 2011:25). On sekiz yaşını geçtikten sonra bireyin gelişimini tamamladığı, gerekli olgunluğa sahip olduğu kabul edilmektedir (Bülbül, 2016:33).

Ailede alınmaya başlanan eğitimde, ilk öncelikler sınırlar büyük rol oynamaktadır. Aileler çocukların neyi yapabiliyor yapamayacaklarını kurallar koyarak onlara belirli bir çerçevede istedikleri gibi hareket imkânı sunmaktadırlar. Bu hareket ortamı onun güvenli alanıdır, bu alanda çocuk hem yapabileceği hem de yapamayacağı durumları kavrar ve buna göre yaşamını şekillendirir. Bir çocuk kurallara uyamadığında daha sonradan içine girdiği toplumda da uyum sorunları yaşamakta, bu durumu aileler zamanında fark edemediğinde istenmeyen durumlar meydana gelebilmektedir. Çocukluk bu uyum ve gelişimin en fazla gerçekleştirildiği, değerlendirilmesi gereken fırsatların ve deneyimlerin olduğu dönemdir. Çocuklar topluma gerekli uyumu gösteremediğinde, çocukluk dönemini olumlu bir şekilde atamadığında risk grubunda olurlar ve suça yönelmeleri bu durumda kolaylaşmaktadır. Ailesiyle gerekli sevgi ve ilgi bağı kuramayan çocuklarda suça sürüklenme eğilimi fazlalaşmaktadır. Çocuklar belirli hatalar yaptıklarında bu hataların fark edilip, neden hata olduklarını çocuklar ile tartışıp onların anlayabileceği bir dil kullanarak durumu ifade edebilmek gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında büyüme gelişmesini henüz tamamlamamış olan çocukların zaman zaman yanlışları olasıdır. Bu nedenle hatalar olduğunda ne şekillerde müdahale edildiğine bakılmalıdır zira aileden yola çıkılarak toplumda meydana gelen bozulmaların sonucunda bütün toplum etkilenmektedir (Göcen, 2016: 967).

Çocukların yaşam kaliteleri düşük olduğunda gerek ekonomik gerek ailesel anlamda topluma ayak uydurmada zorlanmaktadırlar. Çocuklar kişisel ve çevresel etkiler olmak üzere iki şekilde risk altında olabilmektedir. Doğum öncesindeki hastalık ya da kaza gibi durumlar kişisel nedene örnektir. Ayrıca ortak olunan suçun çocuktan değil içinde bulunduğu çevreden dolayı kaynaklanmasından dolayı da çocuk risk altında olabilmektedir. Ailenin yapısı, çocuğun şiddetle karşılaştığı ortamlar, bunlardan nasıl etkilendiği ve nasıl baş etmeye çalıştığı, problemleri davranışın ne şekilde sürdüğü, çocuğun o suçla ilgili düşüncesi çocukların risk altında olup olmadığı hakkında fikir vermektedir (Eryalçın, 2016:11).

Çocuk hakları; çocukların birey olmasından temelini alan sevgiye, ilgiye ve bakıma ihtiyaç duymalarından dolayı da şekillenen ve doğuştan gelen haklardır. Çocuk hakları yaşama, gelişme, korunma ve katılma hakları olarak dört başlık altında olmakta olup insan haklarının alt şemsiyesi olarak ele alınmaktadır. Çocuklar haklarını bilerek büyümelidir. Çocuk hakları eğitimi çocukların hızlı geliştiği ve öğrendiği dönemde yani okul öncesi dönemde verilmelidir. Erken yaşlarda öğrenilen kalıcılığı ve yaşam tarzıyla bütünleşmiş bilgiler çocuğun hayatını şekillendirmektedir. Temeli insan haklarına dayanan çocuk hakları, iyi, vatansever, faydalı, farklı fikirlere saygılı olmayı bilerek yetişen nesiller yetişmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle okul öncesi eğitiminde çocuk hakları eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitimi verecek olan kişiler öğretmenlerdir. Bu nedenle öncelikle öğretmenler bu hakların neler olduğunu bilmeli ve bu hakları etkin kullanabilecek fırsatları etkinlik ve oyunlar içerisinde vermelidir (Sadıkoğlu ve Topsakal, 2017:221).

Çocukların okul öncesi dönemde haklarını öğrenip hayata geçirebiliyor olmaları aldıkları eğitime bağlıdır. Bu eğitim ailede başlamakta; aile, öğretmenler ve içinde yaşanılan çevre ile şekillenmektedir. Öğretmenlerin,

çocuk hakları konusundaki düşünceleri çocuklara verdikleri eğitime yansımakta, bakış açısı ve tutumlarına göre çocuklara çerçeve oluşturmaktadır. Bu yüzden okul öncesi dönemde öğretmenlerin çocuk hakları konusundaki yaklaşımlarının nasıl olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu da problem cümlesi olarak araştırılmaya değer bulunmuştur

Bu araştırmanın amacı: okul öncesi dönemde öğretmenlerin çocuk haklarına olan yaklaşımlarını bibliyometrik analiz yöntemiyle haritalandırmaktır. Araştırmanın Türkiye’de okul öncesi öğretmenliği alanında çalışan araştırmacılara çocuk hakları odak noktasında yön ve ivme kazandırması beklenmekte, Türkiye portföyü açısından bu disiplinin yaklaşımıyla veri oluşturulmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir. Okul öncesi eğitiminde öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik yaklaşımlarını en çok çalışan ülke, en çok çalışan yazar, en çok atıf alan yazar, ortak kelime analizi gibi başlıklar altında ortaya çıkarmak ve bu bağlantılar arasındaki ilişkileri haritalandırmaktır.

Bu araştırma ile okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik farkındalıklarını çözümlenmenin yanı sıra, çocuk hakları konusundaki farkındalık durumlarına yönelik değerli veriler ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilecek sonuçların hem mesleğini icra eden hem de bu mesleğin eğitimini alanlara katkı sunacağı düşünülmektedir. Veri toplanılırken sadece bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmış, başka bir yöntemle (içerik analizi gibi) pekiştirme karşılaştırmaları yapılmamıştır. Veriler sadece Web of Science veri tabanından alınmıştır. İncelenen verilerin tamamen bilimsel verilere dayanan bilgiler oldukları varsayılmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal ve Tarihsel Olarak Çocuk-Çocukluk Kavramları

Çocukluk Nedir?

Doğduğu andan itibaren kendine özgü davranışları, huyları, zekâsı olan; çeşitli yeteneklere sahip, farklı eğlence aktiviteleri yapan bireylere çocuk denilmektedir (Kaya, 2011). Yetişkinler tarafından belirlenmiş bir sınırları olan çocukluk doğumdan 18 yaşına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Çağdaş yaşamda çocuğun hayata karşı zayıf oluşu ve masum olması ön plandadır. Çocukların yetişkinlerin disiplinleri altında eğitim görmeleri gerekmektedir (Oğuz, 1997:11).

Çocuğun şimdiye kadar pek çok farklı tanımı yapılmıştır. Bunun nedeni her disiplin kendi bakış açısına göre yorumlamaktadır. Bu anlamda hukuksal olarak 18 yaşını doldurmamış her kişi çocuk olarak görülmekte, sosyolojik olarak bakıma ihtiyacı olan ve kendinden yaşça büyük yetişkinlerin sağlıklı yetişkinleri tarafından bakımı gerçekleştirilen insan yavrusu, psikolojik olarak gelişim dönemlerinin ve özelliklerinin kapsamında çocuğun tanımlandığı görülmektedir. Bu nedenle 0-18 yaş aralığında bulunan kendine özgü davranışları, özellikleri bulunan merak eden ve öğrenen bireyler çocuk olarak adlandırılabilir (Ayhan, 2021:5).

Çocukluk geleneksel dönemde yetişkinlik için bir basamak görevi olarak algılanmaktayken, günümüzde bireysel farklılıkları ve kendisine özel özellikleri bulunan, gelişiminin hızlı olduğu, içindeki potansiyeli gösterebilme imkânı bulunan dönem olarak görülmektedir (Işıkcı, 2015:8). Sonuç olarak 0-18 yaş arası bireylere çocuk, bu dönemin adına çocukluk denilmektedir.

Tarım öncesi devirler avcılık ve toplayıcılık yapılan bir dönem olarak bilinmektedir. Çocuklar için zorlu olan süreçler yiyecek arayışı ve bu amaçla yapılan göçlerdir. Geleneksel avcı ve toplayıcı gruplar açlık nedeniyle doğurganlığı azaltmak amacıyla çeşitli otlar denemekte, hatta bakamadıkları için büyümüş çocuklarını ormanda tek başlarına terk etmekteydiler. Daha çağdaş olan avcı ve toplayıcı grupların çocukları birbirleri ile oyunlar oynamakta, 10-11 yaşlarına geldiklerinde onlarda avcılığa katılmakta, bir başarı gösterdiklerinde ödüllendirilmekte ve yetişkinliğe geçtiklerine dair törenler düzenlenmekteydi. O dönemlerde çocukluk, yetişkinlik için bir hazırlık dönemi olarak algılanmaktaydı. Göçebelikten tarım devrine geçildiğinde M.Ö.

9000'lü yıllarda insanlar su kaynaklarına yakın yerlerde koloniler halinde yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu gelişmeler çocuklar için de farklı sonuçlara neden oldu, beş yaşından büyük çocuklar tarlalarda çalışmaya başladı. Bu kolonileşme sayesinde çocuklar bir arada olduğu için sosyalleşebildiler ve oyun oynama fırsatı elde ettiler ve çocuk kavramı önceden yetişkinliğe hazırlık olarak görülürken, bu dönemde farklı bir anlam ifade etmeye başladı. Artan ekonomik güç ile eğitim ihtiyacı meydana gelmiş, çocuklar hem çalışmış hem de zanaat eğitimi görmüşlerdir. Çocuklar çocuk olduklarını fark etmişlerse de yetişkinler çocukları iş gücü olarak görmeye devam etmişlerdir. Tarım kültüründen sonra klasik çağa geçişte; devletleşme, din, yönetme yetkisi etkin olurken, Çin kültüründe Buda gibi kişiler ebeveyn çocuk yetiştirmesi ile ilgili fikirleri benimsemiştir. Mezopotamya da ve Mısırda Yahudiliğin etkin olduğu görülürken, Antik Yunanda filozoflar yetişmiş, bunca yeniliğe rağmen çocuk konusunda bir gelişme veya ilerleme görülmemiştir. Bu dönemde ortaya atılan düşüncelerde çocuklara doğru ve yanlış keskinlikle ayırmaya, onlara bireyden ziyade iyi insan, iyi vatandaş, iyi dindar özellikleri yüklenmeye çalışılmıştır (Ayhan,2021: 6)

1600'lü yıllarda Rönesans'tan önce çocuklar küçük yetişkinler olarak görülmekte ona göre bir muamele sergilenmektedir. 1600'lü yıllarda sanatçıların resimlerinde de çocuklar küçük yetişkinler olarak çizilmiştir, 1700'lü yıllarda bu bakış açısının değiştiği, çocukların komik, tatlı, zayıf ve masum olarak algılandığı, basit yeteneklerinin olduğu kanısı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yaşa dayalı bir ayrıcalık sistemi olmadığı için çocuklarla yetişkinler aynı sınıfta görülmekte, çocuğun yaşayıp yaşamayacağına dair hakka baba karar vermekte, baba isterse oğlunu öldürebilmekteydi. Çocuklar 1600'lerden önce yetişkinler gibi giydirilmekte olup 1700'lü yıllardan sonra onlara özgü kıyafetlerin üretildiği, onlara özel oyuncakların üretildiği, onlara özel kitapların yazıldığı, müstehcen konuşmaların çocukların yanında yapılmasının azaldığı, çocuklar arası cinsel ilişkilerde azalmaların olduğu, çocukların bir işte çalışma yerine okullarda eğitim almalarına yöneltildikleri görülmektedir. (Fazlıoğlu, 2007:7).

Eski dönemlerde fakir ailelerde çocuk üç yaşında, durumu daha iyi olan ailelerde ise yedi yaşında iken çalışmaya gönderilir, evde çalıştırılır, karşılığında yemek ve kıyafet alabilirlerdi (Onur, 1995: 15). Önceden babanın iki dudağının arasında kaderi belirlenen, çocuk, Hristiyanlığın yayılması ve devletleşme ile birlikte artık tanrı himayesinde devlet hâkimiyetinde sayılmakta, 8- 9 yaşlarında çalışmaya başlamakta, 12- 13 yaşlarında askere alınmakta bu gibi nedenlerle de büyük birçoğu ölmekteydi (Fazlıoğlu, 2007:8).

1700'lerden sonra çocuklara ömür boyu eğitim yerine belirli bir süre eğitim getirildi. Bu eğitimden önceden yetişkinlerle aynı eğitim alınıyorken çocuklar için tekrar dizayn edildi. Ayrıca sadece bu değişiklikler oğlan çocukları için geçerli sayılmaktaydı çünkü kız çocukları çocuk olarak görülmemekteydi. Bütün kız çocukları okulda öğrenebilecekleri bilgileri zaten evde ev işi öğrenmekteydi, durumu ekonomik olarak iyi durumda olan oğlan çocuklar için ise sanayide çalışacaklarından dolayı eğitim şartı aranıyordu (Franklin, 1993:45).

Sınıf ayrımı çocukların eğitiminde de bulunmakta işçi çocuklarına eğitim verilmemekteydi. Zaman ilerledikçe kitle eğitimi bütün sınıfları içine alsada bunun için çok uzun bir zaman geçmesi gerekmektedir. İşçi sınıfı toplumun ayrı bir tabakası olarak görülmekte, onların çocukları ressamın tablolarında eski ve ebeveynlerinin kısalmış elbiselerini giyer vaziyette olarak, kumar oynarken, içki içerken yani yetişkinlerin dünyasında yapılan her şeyi yaparken resmedilirdi. Zaman içerisinde dünyadaki sistemler değişti, düzenler bozuldu, kentleşme ve sanayileşme meydana geldi, feodaliteden kapital sisteme geçişle toplumda yeni sınıflar oluştu. Bilimdeki ve teknolojiadaki gelişmeler bu yeni toplumlarda profesyonelleşmiş eğitilmiş kişi ihtiyacını doğurdu, bu nedenle de yeni okullarda orta ve zengin sınıfın oğlan çocukları eğitim aldı (Fazlıoğlu, 2007:8).

Çocuklar için özel bir ilgi ve eğitim gereksiniminin hissedildiği 1800'lerin başında çocuklara özel kıyafetler ve oyuncaklar hazırlatıldı. Sanat çalışmalarında dahi çocuklar tek başlarına gösterilebildi ve çocuk kıyafetleri ile resmedildiler. Bunların yanı sıra John Locke ve J.J. Rousseau gibi fikir adamları çocuklar için önemli çalışmalar hazırlamışlardır. John Locke çocukların "günahkârlık" ile alakalı olmadıklarını boş bir zihin yapısıyla dünyaya geldiklerini bundan dolayı günah işleme gibi bir özelliklerinin olmadığını savunmuştur. J.J. Rousseau da "Emile" eserinde çocukların bir potansiyeli olduğunu, baskıdan uzak bir güven ortamında iyi bir eğitimle o potansiyelin ortaya çıkarılabileceğinden bahsetti ve bu düşünce eğitimci büyük kitleler tarafından kabul görüldü (İnal, 2018:4).

Fransız ihtilali ile yeni bir çağ başlamış, özgürlük düşüncesi tüm hakları etkilemiş, insana verilen değer artmasına yönelik yenilikler düzenlenmiştir. Bu dönemde ailelerin büyük çoğunluğu çocukların okullarda eğitim alması fikrini benimsemiş, okullarda bilimsel eğitimler verilmeye başlanmış ve eğitimciler yetiştirilmeye

başlanmıştır (Gündüz, 2007:158). Bu dönemde artmaya başlayan çocuğun değeri sanayi devrimi ile tekrar silikleşmiştir. Sanayi devrimi her insan gibi çocuklarında sömürülmesini kapsayan, güçlünün güçsüzü ezdiği bir süreç olmuştur. Bu dönemde çocuklar okuldan uzak, çalıştığına karşılığını alamayan, hastalıklarla kıvranan bir yaşam sürmektedirler. Bu dönemde usta çırak ilişkisine dayanan okullar, fabrikalar için elemanlar yetiştirilmeye başladı. Sanayi devriminden sonra ham madde arayışı başlamış ve sömürü devletler ortaya çıkmıştır. Bu da savaşı beraberinde getirmiş ve birinci dünya savaşı ortaya çıkmıştır. Savaştan sonra psikolojik gelişmeler, psikanalitik yaklaşım, bütüncül yaklaşım, hümanistik yaklaşım gibi yaklaşımlar ortaya atılmış ve çocuk ilk kez geniş bir çerçevede incelenmiştir. O zaman çocuğun yetişkinler dünyasına itildiği gerçeği meydana çıkmaktadır. Sonrasında çıkan ikinci dünya savaşı çocuk için gerilemeye neden olmadığı gibi yeni gelişmeleri de getirmektedir. İkinci dünya savaşından sonra çocuklar için gerekli düzenlemeler ile çocuklar korunma altına alınmışlardır. Çocukluk için günümüzdeki sorunlardan en büyüğü yoksulluk içerisinde yaşamaları, ihmal ve istismar açısından dezavantajlı bireyler olma özelliklerini devam ettirmeleri, özgürlük noktasında yoksunluklara sahip olmaları, suça sürüklenmeleri, çocuk evlilikleri, çocuk işçiliği noktalarında halen korunmaya muhtaç olmaları ve engelli çocuklar, sağlık eşitsizlikleri şeklinde sıralanabilmektedir (Ayhan, 2021:7).

ÇOCUĞUN TARİHTEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Çocuk Haklarının Tarihçesi

Hak Kavramı, toplumun devlet nezdinde kanunlarla korunmasını ve gelişmesini sağlayan haller için düzenlenmiş kurallardır (Karagöz, 2002: 271). Çocukların korunması gerektiği ve bunun için kurumsallaşmak gerekliliği uluslararası anlamda ilk kez 1984'te Jules Verne tarafından söylenmiştir. Amerika'daki iş konferansında çocuk haklarının olması ve korunmasından bahsedilmiş, 1924'te çocuk hakları tarihte ilk kez "Cenevre Çocuk Hakları Sözleşmesi" ile ortaya çıkmıştır. Amerika birinci dünya savaşından sonra "güçler dengesi yerine güçler birliği" anlayışını benimsemiştir. Ülkeler bu sayede barış anlaşmaları imzalamış bunun içinde Milletler Cemiyetini kurmuşlardır. Milletler Cemiyetine üye ilkeler çocuklar için Cenevre'ye gelmişler ve bildiri oluşturmuşlardır. Bu bildireye göre; çocuğun gelişimi için gerekli imkânlar sağlanacak, beslenme barınma gibi, temel ihtiyaçları giderilerek tehlikelerden uzak tutulacak, kötü bir durumda ilk yardım çocuğa ulaşacak, çocuk için geçim kaynağı sağlanıp istismardan korunacak, çocuk kendi akranlarının zihinsel gelişimine göre yetiştirilecektir. Türkiye bu bildireyi 1928 yılında kabul etmiştir. 1939 yılında ikinci dünya savaşı başlamış, ülkeler imzalanan barış antlaşmalarından sonra kalıcı barışı sağlayabilmek için "Evrensel İnsan Hakları Bildirgesini" yayımlamışlardır. Bu bildire tüm insanlığı kapsamamıştır, özel bir grup olan çocuklar için ise 1959 yılında "Dünya Çocuk Hakları Bildirgesi" yayımlanmıştır. Bu bildirgenin göre 25. Maddesinde "anne ve çocuk için özel ilgi gereklidir" ifadesi yer almaktadır. Bu bildiri; göre çocuklarda dil, din, ırk fark etmeksizin korunmayı hedefler, kötü koşullar içinde yaşayan çocuklar için çocuğun yüksek yararı gözetilerek korunması ve gelişiminin desteklenmesi gerekmektedir, çocuk doğar doğmaz o ülkenin vatandaşlığının yanında kendine ait bir adı konulmalıdır, yardımlardan yararlanmalıdır, beslenme, sağlık ve eğitim ihtiyacı karşılanmalıdır, özel gereksinimi olan çocuklar için ihtiyacına göre hizmet sunulmalıdır, her türlü ayrımcılıktan uzak kardeşlik ve barış içinde yetiştirilmelidir (Erkan, 1989:39).

1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi yayımlanmıştır. Bu bildiri Türkiye'deki tüm çocukları içine alacak şekilde beş maddeyi içermektedir. Bu maddeler gelişimine uygun eğitim, bakım, ilgi ve sevgi görmek Türkiye'de yaşayan her çocuğun hakkıdır. Her durumda ilk önce yardım çocuğa verilmelidir. 16 yaşından küçük hiçbir çocuk eğitimden uzaklaştırılarak bir işte çalışamaz ve sömürülemez, anne baba çocuğun bakımından sorumludur, onlar bakamazsa akrabaları bakmalıdır, onlarda bakamazsa devlet gözetiminde yetiştirilmelidir. Ortaöğretime devam edemeyen çocuklar için kurslar açılmalıdır. Özel gereksinimi olan çocukların tedavi, eğitimi ve meslek edinebilmesi önce ailesi sonra devletin görevidir. Çocuğun korunmasına yönelik kanunlar özenle hazırlanıp uygulamaya geçirilmeli, çocuk haklarından özellikle; bakım, barınma, sağlık ve eğitim üzerinde durulduğu, çocuğun ihmal ve istismardan korunması gerekliliği başta ailesi sonra devlet kurumları tarafından yasalarca korunması gerektiği açıklanmıştır (Erbay, 2019:25).

Bu antlaşmadan sonra 1989 yılında "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi" yayımlanmıştır. Daha önceki Cenevre Çocuk Hakları bildirgesini ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesini kabul eden taraf devletler için bir yaptırım uygulama imkânı tanınmamış, bu da bu hakların sembolik olarak konulduğu düşüncesini doğurmaktadır. Bu durumdan dolayı sözleşmenin iç hukuk sistemi için dizayn edilmesi gerekmiştir. 1979

“çocuk yılında” Birleşmiş Milletlere aktarılan bu durum dikkate alınmış 1989 yılında çocuk haklarının taslağı hazırlanmış, 1994’te TBMM onaylamış, 1995’te yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme 3 bölümden oluşmaktadır. 1. bölüm çocukların genel hakları, 2. Bölüm sözleşmenin uygulanması ve 3. Bölümde sözleşmeye katılım, fesih, sözleşmeden çekilme şartları vardır. Bu antlaşmaya savaşta olduğu için Somali katılmamıştır. ABD’de bu antlaşmaya ebeveynler çok geri planda bırakıldığını öne sürerek katılmamıştır (Akyüz, 2018:20).

Çocuk Hakları Nedir?

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklara tanınan hakların neler olduğunun incelenmesi gerekmektedir. Birleşmiş Milletlerin 1989’da yürürlüğe koyduğu Çocuk Hakları Bildiride 41 Madde bulunmaktadır. Bu maddeleri incelendiğinde genel olarak: ayırım yapma yasağı, çocuğun yaşaması ve gelişmesi, çocuğun yüksek yararı, çocuğun düşüncesinin önemsenmesi ve katılım hakkı bulunmaktadır. İlk maddede 18 yaşına kadar her birey çocuktur denilmektedir. Maddelere göre çocuğun yetişkinlere göre olumlu bir ayrıcalığı bulunmalıdır, bazen kendi yaşatlarının arasında bile bu durum geçerli olmaktadır. 23. Maddede bu konuyla ilgili özel gereksinimli bireyler yaşatlarına göre daha çok ilgiye ihtiyaç duymaktadır. Madde 20 anne babası ayrı çocukları, Madde 22 Mülteci çocukları, Madde 38. de savaş ortamındaki çocuklar daha iyi durumda olan çocuklara göre daha fazla ilgiye ve bakıma ihtiyaç duymaktadırlar. Yaşama ve gelişme hakkı her maddede yer almaktadır. Sözleşmeye göre çocuğun doğması ve asgari duruma bakılması yeterli bulunmamakta, iyi bir bakımlar tam potansiyelini gösterebilme imkânı sağlanmalıdır. 4. Maddede devletin bu konuda görevli olduğunun belirtmektedir. Bu maddeler içerisinde çocuğun gerekli bilgiye ulaşabilmek hakkından, gelişim ve yaşama hakkından, sağlık hizmetinden yararlanma hakkından, eğitim hakkından, dinlenme ve eğlenme hakkından bahsedilmektedir. Çocuğun yüksek yararı maddesine sözleşmede açıklık getirilmemiş, herhangi bir durumda hâkimin takdir yetisine bırakılmak istendiği belirlenmiştir. Madde 12 ifade özgürlüğü, madde 13 din ve vicdan özgürlüğü, madde 14 dernek kurma hakkından bahsetmektedir. Bu maddeler arasında çocuğu korumak için olan maddeler de yer almakta; cinsel sömürüden korunma, işkenceden korunma, silahlı çatışmadan korunma, uyuşturucudan korunma, aile ortamının yoksunluğundan korunma, mülteci çocukların korunması, satılma ve fuhuştan korunma maddeleri de yer almaktadır (Ayhan, 2021:8)

Okul Öncesi Dönem

Temel alışkanlıkların edinildiği, yeni tecrübeler kazanmak amacıyla zihinsel becerilerin çoğaldığı, çocuğun sosyalleştiği, eğitim fırsatları yakaladığı, yeteneklerinin sergilediği ve ilerlettiği bir dönem okul öncesi dönemdir (Oktay, 2007). Doğumdan ilkokula kadar (0-6 yaş) olan süreci kapsayan dönem okul öncesi dönemdir. Bu dönem beyin gelişiminin en yoğun ve hızlı gerçekleştiği dönemdir. Bu dönemde çocuğun duygusal, fiziksel ve zihinsel gelişimi bütün hayatı boyunca kullanacağı becerilere temel oluşturmakta, bu nedenle bu dönemde merak, büyüme, hızlı öğrenme, potansiyellerini ortaya çıkarabilecek üretken yaratıcı bireyler olmaya hazırlanmaktadırlar. İçerisinde yer alınan topluma uyum gösterebilmek için gerekli uyaran, deneyim ve öğrenme fırsatları gerekirken, bu şartlar sağlanmadığında gerekli gelişim gözlenmediği gibi davranış bozuklukları da sürece dâhil olmaktadır. Kötü tecrübeler düşük özgüvene, başarısızlık hissine ve davranış bozuklukları sergileyerek o toplumun içerisinde kabul görmeye çalışan çocuklar olmasına neden olmaktadır. Bu kritik dönemi sağlıklı geçiremeyen çocuklar ileriki gelişim dönemlerinde de zorluk yaşaması ihtimali fazladır. Yani bu dönemde eğitime erken başlanmalı ve eğitim boyunca önümüze çıkan fırsatlar iyi değerlendirilmelidir (Kuday, 2007:3).

Sosyal kurallara uymayı, temel kas becerilerini geliştirmeyi, kendini ifade etmeyi, dinlemeyi ve anlamayı gerektiren temel becerileri kazanmış olarak bir adım önde ilkokula başlayacaktır. Güven ortamında büyümüş ve kaliteli bir okul öncesi eğitimi almış çocukların: bütün gelişim alanlarının geliştiği, bu durumunda bütün hayatını şekillendirmesinde etkili bir rol oynadığı görülmektedir. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitimi Programı (OÖEP)’nin temel ilkeleri: bilişsel, dil, motor ve sosyal gelişimi destekleme; bireysel farklılıklara uygunluk, ilkokula hazırlık, hayal gücü, sorgulama, öz bakım, yaratıcı düşünme ve kendini ifade etme becerisi kazandırılması ve geliştirilmesidir. Okul öncesi eğitimi alan kişilerin daha başarılı oldukları araştırmalarla da desteklenmektedir (Şimşek, 2022:4). Okul öncesi eğitimde çocuk hak ve sorumluluklarının kazandırılması için öğretmenin bu hakları iyi bilmesi, öğrencilerine öğretebilecek etkinlik ve oyunlar için gerekli yetkinliğe sahip olması, aile ve okul idaresi ile iş birliği içerisinde olmalıdır. Bu şekilde çocuk haklarının öğretilmesinin yanı sıra eğitimde başarı da artacağı düşünülmektedir. Bu dönemde çocuğun zihinsel, fiziksel, duygusal vb. gelişim

alanlarının nasıl bir gelişme gösterdiğini çocuk haklarına ilişkin tutumlar çerçevesinde, öğretmenlerin yaklaşımları bağlamında incelenecektir.

Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocuk Haklarına İlişkin Yaklaşımları

Okul öncesi dönem çocukların gelişimleri için en kritik dönemleri barındırmaktadır. Bu dönemde öğretmenlerden beklenen, çocuk gelişim özellikleriyle birlikte haklarının da neler olduğunun bilinmesi, bu hakların çocuklara çeşitli oyun ve etkinlik yöntemleriyle yaşlarına uygun bir şekilde planlanarak öğretilmesidir. Edinim bir becerinin öğretilmesi, kalıcılık o becerinin farklı zamanlarda da yapılabilmesi, genelleme de farklı ortamlarda da o beceriyi sergileyebilmesi anlamına gelmektedir. Çocuktan beklenen haklarını öğrendikten sonra bu iş birliği sayesinde bu hakları günlük yaşamında aktif bir şekilde kullanabilmesidir. Bunların gerçekleşebilmesi içinde okul öncesi öğretmenlerinin bu hakları iyi bilmeleri, alanlarında yetkin olmaları ve etkin öğretim yöntem ve tekniklerini uygulayabilmelidir. Öğretmenler çocuk haklarının neler olduğunu bilmemekte, bu nedenle de sınıf içerisinde sadece ders programında yer aldığı kadarıyla öğretim yapıldığı görülmektedir. Hizmet içi eğitimlerle çocuk hakları öğretmenlere mutlaka verilmelidir (Uçuş, 2012:26).

Öğretmenlerin çocuk hakları konusunda bilgisiz olması, çalışma sürelerinin uzun olması, tükenmiş olmaları, onların tutum ve davranışlarını da etkilemektedir. Öğretmenler çocuklara hak ver sorumluluk kavramlarını iç içe bir arada sunarak vermelilerdir. Öğretmenler çocuk haklarını programın içerisinde nasıl verebileceklerini bilmedikleri zaman kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Sınıf ortamında öğretmen tarafından verilen çocuk hakları eğitimi evde veya farklı ortamlarda desteklenmediğinde bu eğitimin etkililiğini yitireceğini, çocuk haklarından sınıfta bahsettiğinde öğretmen otoritesini kaybedeceğini düşünebilmektedir. Öğretmenler çocuk haklarının neler olduğunu bilmeseler dahi çocuğun bir birey olduğunu, onun düşünceleri olduğunu ve saygı görmeyi hak ettiğini, düşündüklerini söyleyebilme özgürlüğünün olduğunu, etkinliklere katılma haklarının olduğunu bilerek hareket etmelidirler. Onlara drama ve etkinliklerle etkili öğretim teknikleri kullanılarak bu eğitim kalıcı bir şekilde verilebilmektedir (Uçuş, 2012:27).

Çocuk haklarının öğretiminin etkililiği öğretmenin yetkinlik düzeyine göre belirlenmektedir. Öğretmen, çocuklara sözleri ve davranışları tutarlı bir rol model olmalıdır. Aileler bilinçli olmadıklarında çocuğa öğretilen haklar hayatında işlevsel olmayacaktır. Bu nedenle eğitimde iş birliği yapılmalı, ders içerikleri etkinlikler düzenlenmelidir (Uçuş, 2012:27).

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem belirli bir alanda, bölgede, dönemde ve konuda hazırlanmış yayınların ve aralarındaki ilişkilerin sayısal olarak analiz edilmesine dayanmaktadır. Elde edilen verilerin, bir sınıflandırma yapılarak genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır (Demir ve Aracı, 2022:28). Bibliyometrik analiz literatürde olan çalışmaları farklı bakış açılarından konuyu ele alarak sayısal veriler kullanma yoluyla görselleştirmektedir. Böylece eksik noktaları fark etmekte, yeni yapılacak ola çalışmalara bir yol haritası sunmaktadır. Bu sayede analiz açık net bir şekilde yapılmakta, verilerin tutarlılığı ve güvenilirliği yükselmektedir. Bu çalışmada VOSviewer'da programı analiz amacıyla kullanılmıştır (Rialti et al. 2019:2054). <https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/f57c4b54-b05b-4e09-8e06-868b3846b1b5-c94521fe/relevance/1>

Araştırma verisi Web of Science veri tabanı üzerinden 20 Aralık 2023 tarihinde “Çocuk Hakları” ve “Okul Öncesi Öğretmen” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan tarama ile elde edilmiştir. İncelemeye okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları alanında yapılan ve tam metne ulaşılan yayınlar dâhil edilmiştir. Yalnızca Web of Science veri tabanı kullanılmış Scopus veri tabanı kullanılmamıştır. Google scholar ve YÖK Tez tarama veri tabanları VOSviewer programı ile uyumlu olmadığından ulusal yayınlar araştırma kapsamının dışında bırakılmıştır.

Veriler araştırma kapsamında bir veri özetleme formuna aktarılmıştır formda çalışma kapsamına okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları tezlerinin yazım yılı, araştırmanın türü, araştırmanın yapıldığı yer, araştırmalarının yapıldığı anabilim dalı, analiz yöntemi ve veri toplama araçları yer almıştır. Araştırmada tezlerin taranması ve veri özetleme formunda göre değerlendirilmesi, araştırmacı tarafından farklı zamanlarında olacak şekilde araştırmacı tarafından iki kez gerçekleştirilmiştir.

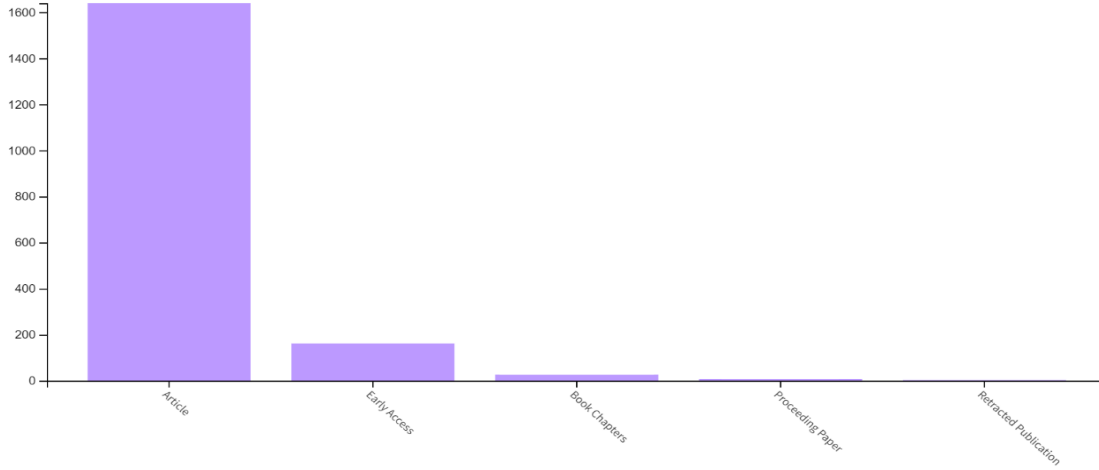
Veriler bibliyometrik analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Veriler önce konularına göre incelenmiş, sonra tablolar yardımıyla frekans dağılımı yapılmıştır. “Çocuk Hakları” ve “Okul Öncesi Öğretmen” konularına bağlı kalınarak gruplandırma yapılmıştır. WoS'a "okul öncesi öğretmen” “çocuk hakları" anahtar kelimeleri girilmiş çalışmalardan elde edilen bilgiler "tab limited dosyası" olarak kaydedilmiştir. WoS'un kendi sistemindeki bilgiler kullanılarak betimsel analizler yapılmış ve VOS-viewer 1.6.15 programı yardımıyla eş kelime, ortak atıf, atıf ve ortak yazarlık analizleri yapılmıştır. VOS-viewer yazılım aracı, verilere dayalı haritaların oluşturulmasını sağlar. Bibliyometrik ağları incelemek için tasarlanan program da kullanılabilir.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde doküman incelemesi ile ilgili olarak etik izin konusunda bir belirsizlik olduğu görülmektedir. Bu nedenden dolayı araştırmanın planlamasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırmaları ve Yayın Etiği Yönergesi” ışığında uyulması gereken bütün kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Çalışmada etik kurul onayı gerektirecek bir veri toplanmadığı için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

BULGULAR

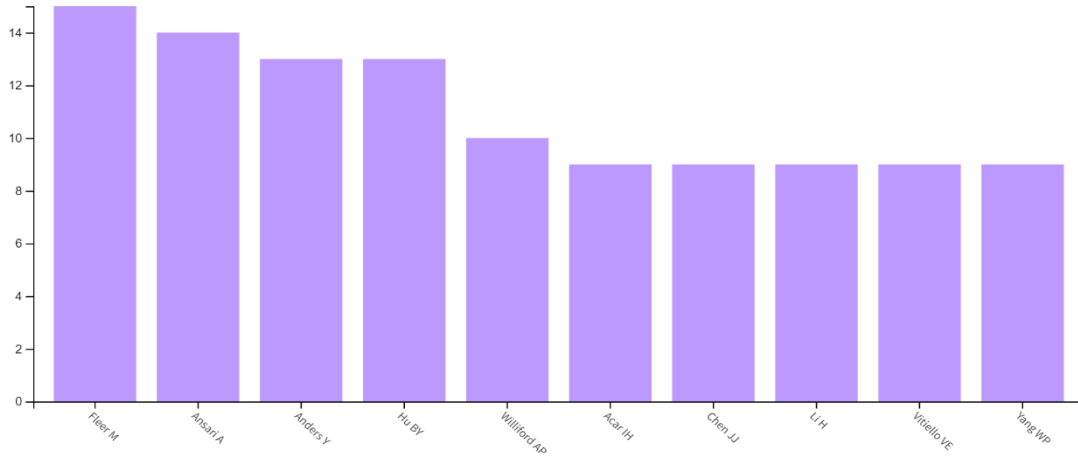
Bu çalışmada okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları konusunda yapılmış araştırmalar WoS'ta incelenmiş, çıkan veriler bibliyometrik analizi için VOS-viewer'e aktararak analiz edilmiş ve sonuçlar bu bölümde incelenmiştir. WoS' da bu konuda yapılmış 1669 çalışma bulunmuştur. 2018-2023 yılları arasında yapılmış olan bu çalışmaların kategorileri, yazarları, ülkeleri incelenmiştir. VOS-viewer programında bu 1669 kaynaktan elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Şekil 1'de kategorilere göre yayın ve atıf sayıları verilmiştir. Bu konuda yayımlanmış yayınların hangi türde olduğu görülmektedir. En çok makale türünde yayın yapılmıştır. Diğer yayın türleri az sayıdadır.

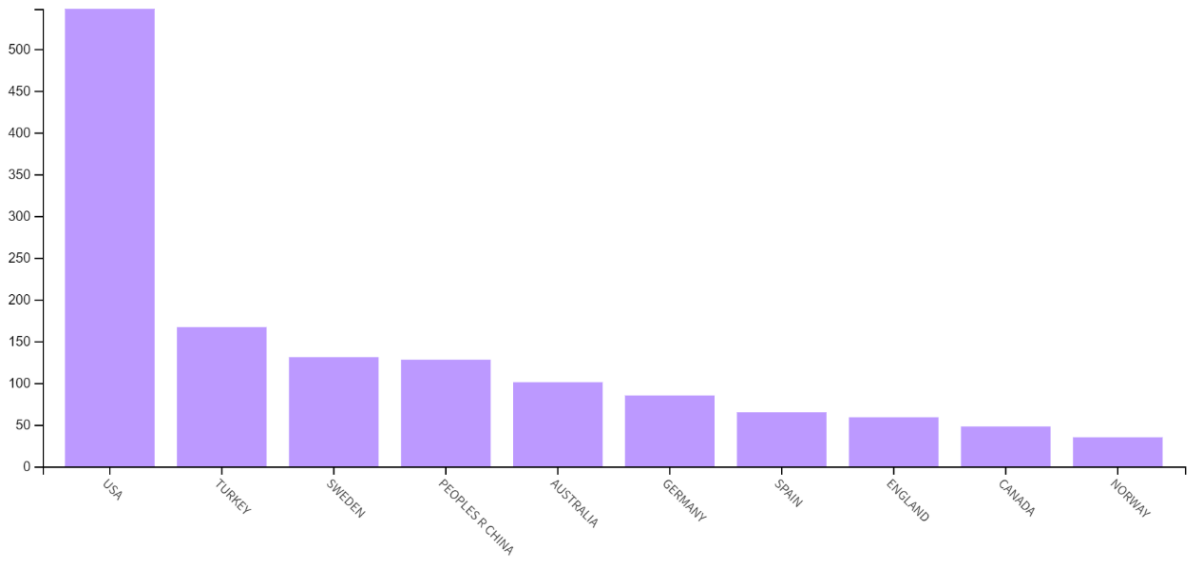
Şekil 1. Kategorilere Göre Yayın Ve Atıf Sayısı

Şekil 2'de okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları konusunda hangi yazarlar en çok yayın yaptığı görülmektedir. Şekil 2'de Fler M.'nin en çok sayıda yayını olduğu (15), onu sırasıyla Ansari A. (14), Anders Y. (13), Hu B.Y. (13), Williford A.P. (10) izlediği görülmüştür. Şekil 2'den anlaşılacağı gibi grafikte yer alan yazarlar aynı konuda birçok yayın hazırlamışlardır.

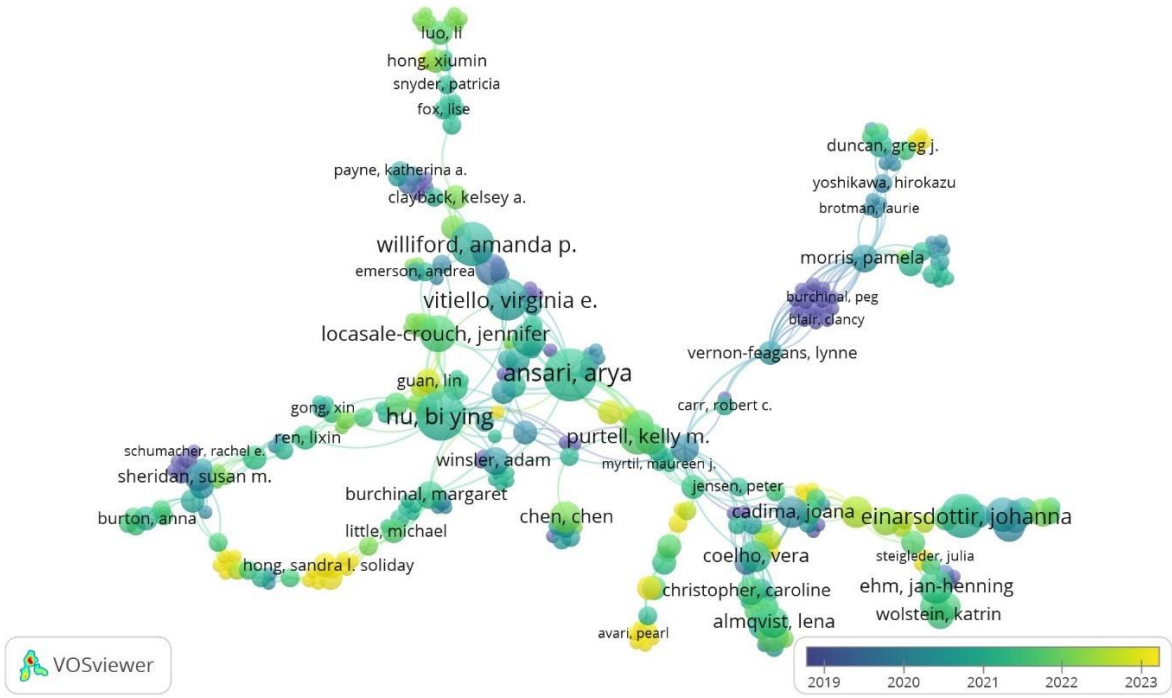
Şekil 2. Okulöncesi Öğretmenlerin Çocuk Haklarına Yaklaşımları Konusunda En Çok Yayımlı Bulunan Yazarlar

Şekil 3'te ülkelere göre okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konu alan yayınlar incelenmiştir. Bu şekilde en çok yayını olan ülke Amerika Birleşik Devletleri, sonrasında bu sırayı Türkiye izlemektedir. Şekil 2'de Türk adları bulunmamasına rağmen okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konusunda en çok yayın hazırlayan ülkeler arasında Türkiye 2. Sırada yer almaktadır. Ülkelere göre okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konusunda sırasıyla ABD, Türkiye, İsveç, Çin, Avustralya, Almanya, İspanya, İngiltere, Kanada oluşturmaktadır.

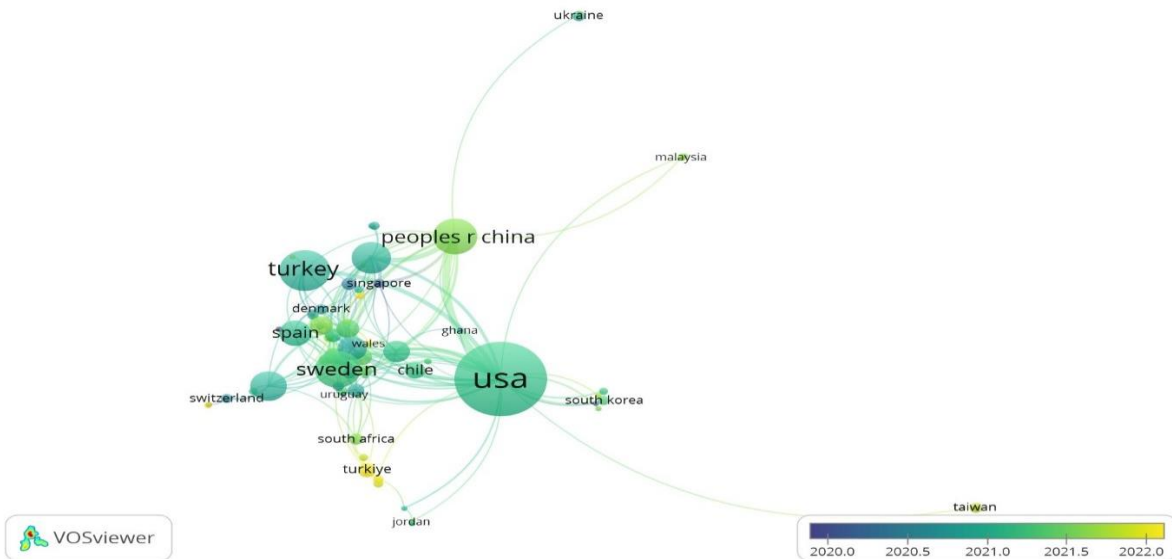
Şekil 3. Okulöncesi Öğretmenlerin Çocuk Haklarına Yaklaşımlarını Konusunda En Çok Yayımlı Bulunan Ülkeler

Şekil 4'te okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konusunda yazar atıf analizi görülmektedir. Hu, Bi Ying ve Ansari, Arya en çok atıf alan iki isim olarak görülmektedir. Şekil 4 incelendiğinde mavi renkli topların fazla olması yazarların çokça atıf aldıklarını ifade etmektedir. Yayınlarının sayıları incelendiğinde yazarların yayın sayısından daha fazla sayıda atıf aldıklarını görülmüştür.

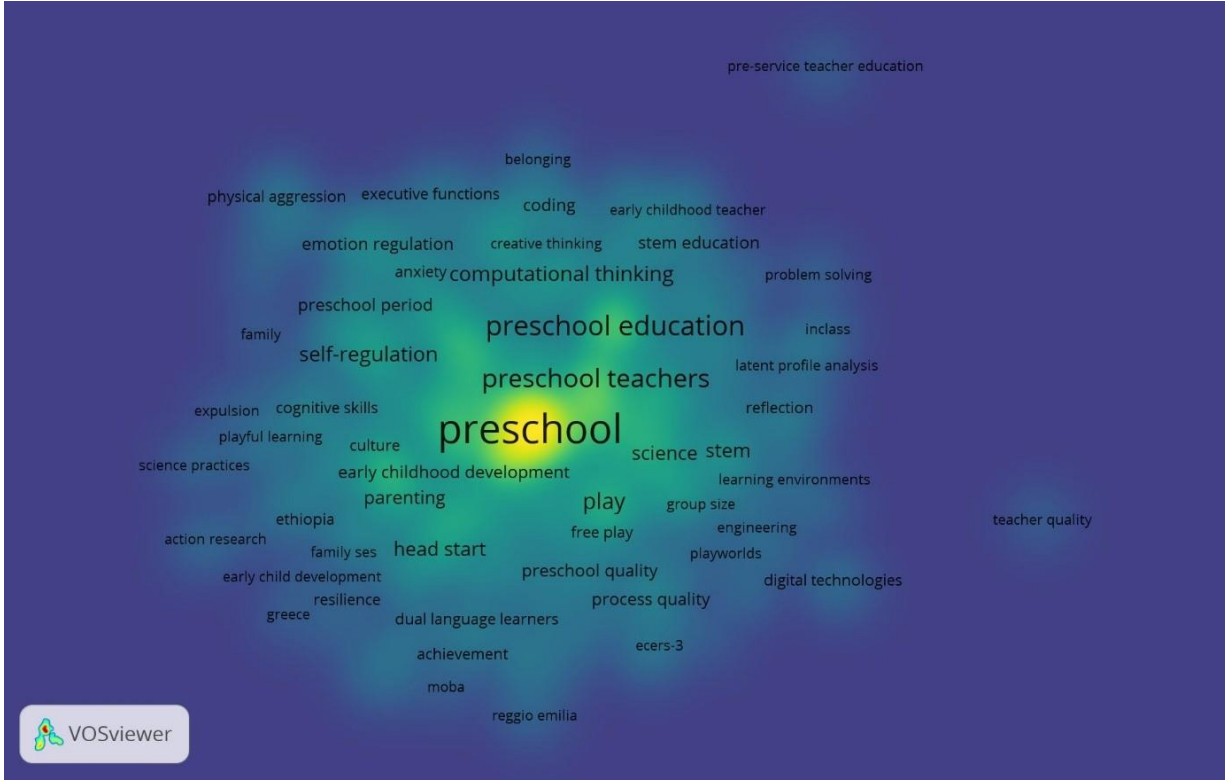
Şekil 4. Yazar Atıf Analizi

Şekil 5 incelendiğinde en çok atıf alan ülkeler incelenmiştir. Şekil 5 incelendiğinde sırasıyla en çok ortak yazarlık yapılan ülkeler sırasıyla ABD, Çin, Avustralya, İngiltere, Norveç, Türkiye, İspanya ve Kanada, Almanya'dır. ABD atıf açısından ilk sırada yer alırken, Türkiye en çok yayını olan (Şekil 2.) ülkelerde ikinci sırada olurken atıf konusunda diğer ülkelere geri planlıdır. Almanya yayın sayısı çok olduğu için daha önde bir sırada olması gerekmesine rağmen atıf sayısı düşüktür, bu nedenle bağlantı gücü düşüktür. Genel olarak bakıldığında ülkelerin yayın sayılarından daha fazla atıf sayıları vardır bu da bağlantı gücünü arttırmaktadır.

Şekil 5. Ülkelerin Atıf Analizi

Şekil 6’de okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konusunda en çok kullanılan anahtar kelimeler incelenmiş bu kelimelerin sırasıyla okulöncesi, okul öncesi eğitimi, erken çocukluk, okul öncesi eğitim, çocuk yuvası, okul öncesi öğretmenleri, profesyonel geliştirme, okula hazır olma durumu, oynamak, eleştirel düşünme, anaokulu öğrencileri, COVID-19, kök, ebeveynler, müfredat, çocuklar, öğretmenler, erken çocukluk eğitimi ve bakımı, okul öncesi öğretmeni olmaktadır. Sıralamada COVID-19 ve müfredat kelimesinin okul öncesi öğretmeninden daha çok kullanılmış olması ilginçtir. Anaokulu öğrencilerinin kullanılma sayısı (49) çok olmasına rağmen bağlantı gücü zayıf bir kelime olduğu ve diğer kelimelerden bu anlamda geri planda olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Anahtar Kelime Analizi

TARTIŞMA

Okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları konusunda yapılmış araştırmalar incelendiğinde Şekil 1’de bu konuda en çok hangi yayınların yapıldığına bakılmış ve makalenin diğer yayınlara göre ezici oranda yüksek oranda olduğu görülmüştür. Diğer türdeki yayınların sayısı az miktarda olduğu görülmüştür.

Şekil 2’de yazarların okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları konusunda yayınları görülmektedir. Bu sıralamada ilk sırada Fleer M. Yer almaktadır. İlk baş sıra Fleer M. Ansari A. Anders Y.Hu B.Y. Williford A.P.’ den oluşmaktadır. Ancak yazarların aldıkları atıf sayıları karşılaştırıldığında Fleer M’nin sıralamada ilk sıralarda yer almadığı görülmektedir. Bu durumun nedeninin araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Şekil 3’te ülkelere göre okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konu alan yayın sayıları verilmiştir. Bu sıralamada ilk sırada ABD, ikinci sırada Türkiye vardır. Bu sırayı; İsveç, Çin, Avustralya, Almanya, İspanya, İngiltere, Kanada oluşturmaktadır. Ancak ülkelerin atıf analizi (Şekil 5.) incelendiğinde Amerika ilk sırada yer alsada Türkiye atıf sıralamasında geri kalmıştır. Ayrıca Almanya’nın yayın sayısı fazla olmasına rağmen atıf sayısı az olduğu ve nedenle bağlantı gücünün de zayıf olduğu görülmektedir. Bu anlamda bir ülkenin yayın sayısı çok olması her zaman çok atıf alacağı anlamına gelmediği görülmektedir. Amerika’nın yayın sayısı atıf sayısının 1/6’sı kadar olduğu görülmekte bu da bağlantı sayısının çok güçlü olduğunu göstermektedir. Buradan atıf yapılırken Amerikan yayınlarına atıf yapılmasının tercih edilmesinin hazırlanmış olan yayının okunma olasılığını arttırırken Amerika’nın atıf sayısını da arttırdığı görülmektedir. Genel olarak

yayın sayısının atıf sayısından düşük olduğu görülmektedir. Çelik (2022)'nin çalışmasında ABD'nin yayın sayısı ve bağlanma gücü açısından ilk sıralarda yer aldığı, sonrasında Avusturya ve İngiltere'nin bu sırayı izlediği görülmektedir. Julius vd.(2021)'un çalışmasına göre bağlanma gücü bakımından ABD ve İngiltere ilk iki sıradadır. Bulu ve Üstün (2023)'ün çalışmasına göre ABD ve İngiltere merkezde konumlanarak diğer ülkelerle bağlantı güçlerinin fazla olduğu görülmüştür.

Şekil 4 incelendiğinde yazarların atıf analizi görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımlarını konusunda yazar atıf analizinde ilk iki kişinin Hu, Bi Ying ve Ansari, Arya olduğu görülmektedir. Şekil 4'te görülen mavi renkli topların fazla olması yazarların çokça atıf aldıklarını ifade etmektedir. Yayınlarının sayıları ile atıf sayıları karşılaştırıldığında yayın sayısının atıf sayısından düşük olduğu görülmüştür.

Şekil 6 incelendiğinde çocuk hakları konusunda en çok kullanılan kelimelerin okulöncesi, okulöncesi eğitimi, erken çocukluk, çocuk yuvası, okul öncesi öğretmenleri olduğu görülmüştür. Yapılan sıralamalarda COVID-19 kelimesinin birçok kelimedenden fazlaca kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeninin 2020 yılında gerçekleşen pandemi sırasında bu konuda pek çok yayının yayımlanması olduğu düşünülmektedir. Bu durumun nedenlerinin araştırılması gerektiği düşünülmektedir. "Anaokulu öğrencileri" anahtar kelimesinin kullanılma sayısı çok olmasına rağmen bağlantı gücü zayıf bir kelime olduğu görülmüştür. Bu durumun nedenine bakılması gerektiği düşünülmektedir. Çelik (2022) çalışmasında, okul öncesi eğitiminde çocuk hakları konusunda en çok kullanılan anahtar kelimelerin "erken çocukluk eğitimi", "erken çocukluk" ve "okul öncesi" olduğunu ifade etmiştir.

SONUÇ

Okulöncesi öğretmenlerin çocuk haklarına yaklaşımları konusunda yapılmış araştırmalar incelendiğinde yayımlanan türlerin büyük çoğunluğunun makaleler olduğu görülmüştür. Bu konuda en çok yayını bulunan yazarlar Fleer M. Ansari A. Anders Y. Hu B.Y. Williford A.P.' dir. Bu konuda yayın en çok yapan ülkeler ABD, Türkiye, İsveç, Çin, Avustralya'dır. Ancak ülkelerin aldığı atıf sayıları incelendiğinde bu sıralamanın değiştiği görülmüştür. En çok yayını bulunan ve en çok atıf alan ülke ABD' dir. Yazarların atıf sayıları incelendiğinde en çok atıf alan yazarların Hu, Bi Ying ve Ansari, Arya olduğu görülmüştür. Yazarların genelinde yayın sayısından fazla atıf sayısı bulunmakta olduğu görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda okulöncesi, okulöncesi eğitimi, erken çocukluk, çocuk yuvası, okul öncesi öğretmenlerinin en çok kullanılan anahtar kelimeler olduğu ve bağlantı gücünün fazla olduğu görülmüştür. Genel olarak ülkelerin ve yazarların yayın sayılarından daha çok atıf sayılarının bulunduğu görülmektedir.

Yazarlardan Fleer M.' nin en çok yayını bulunmasına rağmen neden atıf almadığının araştırılması önerilmektedir. Türkiye'nin yayın sayısının fazla olmasına rağmen atıf sayısının ve etkisinin neden ön sıralarda bulunmadığının araştırılması önerilmektedir. Almanya'nın yayın sayısının fazla olmasına rağmen neden atıf sayısının düşük olduğunun araştırılması önerilmektedir. Yayın türlerinden makalenin çok sayıda yapıldığı görülmüş diğer yayın türlerinin bu anlamda geliştirilmesi gerektiği alan yazına katkı açısından önerilmektedir. Ülkelerin ve yazarların yayın sayılarından daha fazla atıf aldıkları görülmüş bu durumun nedeninin araştırılması gerektiği önerilmektedir. "COVID-19" anahtar kelimesinin bu konuda en çok kullanılan anahtar kelimelerin arasında yer almasının nedeninin araştırılması önerilmektedir. "Anaokulu öğrencileri" anahtar kelimesinin konuyla ilgili diğer anahtar kelimelerden daha fazla kullanılmasına rağmen bağlantı gününün diğer kelimelerden geri planda kalmasının nedeninin araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayhan, M. (2021). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Hazırlanan Çocuk Hakları Programının Ebeveynlerin Çocuk Hakları Tutumuna Etkisi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Bulu, M. ve Üstün, K. (2023). Çocuk yoksulluğu: Küresel bir sorunun bibliyometrik analizi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(4), 2377-2393.
- Bülbül, S. ve Doğan, S. (2016). Suça Sürüklenen Çocukların Durumu ve Çözüm Önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*.59: 31-36.
- Çakır, M. (2013). *Suçta Sürüklenen Çocukların Korunmasına Yönelik Politikalar ve Kocaeli İli Verilerinin Değerlendirilmesi*, Yalova Üniversitesi.
- Çelik, M. (2022). A bibliometric analysis of early childhood education research: 1976-2022. *Manisa Celal Bayar University Journal of the Faculty of Education*, 10(1), 66-81. <https://doi.org/10.52826/mcbuefd.1083567>.
- Demir M. ve Aracı, S. (2022). Eleştirel Bir Bakış Açısıyla Kırsal Turizm ile İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Journal of Applied Tourism Resesarch*. 3(1). 25-36.
- Doğan, D. M. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Erbay, E. (2019). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erkan, S. (1989). Çocuk Hakları Üzerine. *Eğitim ve Bilim Dergisi*.1(1) 38-40.
- Eryalçın, M. Duyan, V. (2016). *Suçta Sürüklenen Çocuk ve Gençler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk Hakları Sözleşmesinde Yer Alan "Çocuk Hakları" Konusunda Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Bilinç Düzeyleri*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Franklin, B. (1993). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Göcen, G. (2016). Kadirşinaslık ve Öznel İyi Oluş: Suça Sürüklenen Çocuklar Üzerine Nicel Bir Araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 5(4). 966-990.
- Gündüz, M. (2007). İhtilalin Pedagojik Zemini 'Emile' ve J.J. Rousseau'nun Osmanlı Aydınlarına Etkileri. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*. 3(11). 157-174.
- İşikçi, Y. M. (2015). *Çocuk Gözüyle Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu*. Ankara: Pegem Yayınları.
- İnal, K. (2018). *Çocuk Hakları ve Siyaset*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Julius, R., Halim, MSAH., Hadi, NA., Alias, AN., Khalid, MHM., Mahfodz, Z. & Ramli, FF. (2021), Bibliometric analysis of research in mathematics education using scopus database, *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 17(12), <https://doi.org/10.29333/ejmste/11329>.
- Karagöz, Y. (2002). Liberal Öğretide Adalet, Hak ve Özgürlük. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 26(1).267-295.
- Kaya, Ö. S. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri*. Afyon Kocatepe Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Kır İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Electronic Journal of Social Sciences*. 10 (36).
- Kuday, F. S. (2007). *Aile Destekli Kurum Merkezli Eğitim Alan ve Hiç Okul Öncesi Eğitim Almayan 3-6 Yaş Çocukların Bilişsel Gelişimlerinin Karşılaştırılması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Oğuz, P. (1997). *Çocuk ve Hakları*. İstanbul: Analiz Yayınları.
- Oktay, A. (2007). *Okul öncesi eğitimden ilköğretime geçiş projesi*. Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği. Okul öncesi eğitimi, öğretmen eğitimi. Antalya. İstanbul: Neta.
- Onur, B. (1995). *Değişen Çağ Değişen Çocuk*. Ankara: İmge kitabevi yayınları.
- Sadıkoglu, İ. ve Topsakal, C. (2017). Okul Öncesi Eğitimde Çocuk Hakları Eğitimi Çalışmalarına Genel Bir Bakış. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6. 219-244.
- Şimşek, V. (2022). *STEM Eğitimi Uygulamalarının Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi*. Alanya: Alaaddin Keykubat Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Uçuş, Ş. (2012). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Haziran 2012, 3 (1), 25-41. Aydın.
- Oğuz, F. (2011). *Devlet ve piyasa: regülasyon ekonomisine giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Okcu, M. (2012). Değişen dünyayı anlamak için önemli bir kavram: Yönetişim. *Yönetişim ve yönetim ekseninde kamu yönetimi*. (Editör: F. N. Genç). Bursa: Ekin Yayınları, 9-29.
- Özer, M. A. (2006). Yönetişim üzerine notlar. *Sayıştay Dergisi*, (63), 59-89.
- Peters, B. G. and Pierre, J. (1998). Governance without government? Rethinking public administration. *Journal of public administration research and theory*, 8(2), 223-243.
- Posner, R. A. (1974). Theories of economic regulation. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 5(2), 3335-358.
- Rammal, H. G. and Zurbruegg, R. (2006). The impact of regulatory quality on intra-foreign direct investment flows in the ASEAN markets. *International Business Review*, 15(4), 401-414.
- Seçkiner Bingöl, E. (2022). Katılımcı Yönetişim Üzerine Normatif ve Pratik Tartışmalar . *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 51:Özel sayı 1 , 55-70 . DOI: 10.30794/pausbed.1114973
- Spiller, P. T. and Tomassi, M. (2005). The institutions of regulation: an application to public utilities. *Handbook of New Institutional Economics*. (Editor: C. Menard and M. M. Shirley). Netherlands: Springer, 515-543.
- Şahin, S. (2015). Bağımsız idari otoritelerin ortaya çıkış nedenleri. *International Journal of Legal Progress*, 1(1), 14-29.
- Tan, T. (2002). Bağımsız idari otoriteler veya düzenleyici kurullar. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(2), 11-37.
- Viscusi, W. K., Vernon, J. M. and Harrington, J. E. (2000). *Economics of regulation and anti-trust*. USA: MIT Press.
- Yılmaz, V. ve Mecek, M. (2021). Kavram ve Kuramsal Açından Türkiye'de Dijital Kamu Yönetimi ve Dönüşümü. *Kamu Yönetiminde Değişim Olgusu: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar*. (Editör: B. Akıncı). Ankara: Nobel Yayınları, 103-137.